

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ"
для студентів напряму підготовки
6.030601 "Менеджмент"
денної форми навчання

Затверджено на засіданні кафедри економіки, організації та планування діяльності підприємства.

Протокол № 1 від 27.08.2013 р.

Укладач Омелаєнко Н. М.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Економічний аналіз" для студентів напряму підготовки 6.030601 "Менеджмент" денної форми навчання / укл. Н. М. Омелаєнко. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 25 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями і темами, плани лекцій та лабораторних занять, питання для закріплення знань та систему оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів економічних напрямів підготовки.

Вступ

Комерційна діяльність в умовах ринкової економіки має багатоплановий характер, визначається динамічністю, тісним зв'язком усіх служб підприємств. Успіх цієї діяльності багато в чому залежить від організації на виробництві аналітичної роботи.

Робоча програма навчальної дисципліни "Економічний аналіз" містить тематичний план навчальної дисципліни з розподілом навчального часу за модулями, темами та формами занять.

У ході вивчення навчальної дисципліни перед студентами ставляться такі основні завдання: засвоєння теоретичних знань і закріплення їх на лабораторних роботах; здобуття навичок аналізу всіх сторін діяльності підприємства.

Виклад змісту навчальної дисципліни планується в програмі за принципом переходу від загальних, фундаментальних принципів і понять аналізу до аналізу конкретних сторін господарської діяльності.

Основу дисципліни складають лекції та лабораторні заняття, на яких студенти закріплюють отриманні на лекціях теоретичні знання. Після закінчення студенти складають залік.

Навчальна дисципліна "Економічний аналіз" належить до циклу дисциплін за вибором.

Мета дисципліни – формування у майбутніх менеджерів теоретичних знань і практичних навичок використання різних методів та моделей аналізу економічної діяльності підприємства.

Завдання дисципліни – засвоїти теоретичний матеріал та закріпити його на лабораторних заняттях.

Предметом дисципліни є методи та засоби аналізу економічних процесів.

Дана дисципліна базується на знаннях, які були одержані студентами при вивченні таких навчальних дисциплін: "Політична економія", "Макроекономіка", "Мікроекономіка", "Статистика", "Вища та прикладна математика".

Структура дисципліни подана у табл. 1.

Структура навчальної дисципліни

Начальна дисципліна: підготовка бакалаврів	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 2,5; у тому числі: змістових модулів –1; самостійна робота	Шифр та назва галузі знань: 0306 "Менеджмент і адміністрування"	За вибором. Рік підготовки: 3. Семестр: 5
Кількість годин: усього – 126	Назва напрямку підготовки: 6.030601 "Менеджмент"	Лекції – 16 годин. Лабораторні заняття – 34 години. Самостійна робота – 76 годин
Кількість тижнів викладання навчальної дисципліни: 17. Кількість годин на тиждень – 3	Освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр	Від контролю: залік

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів

Вивчення навчальної дисципліни базується на знаннях, які були одержані студентами під час вивчення дисциплін економічного та математичного циклів: "Політична економія", "Макроекономіка", "Мікроекономіка", "Статистика", "Вища та прикладна математика" та інші.

Загальні знання та навички, що дає студентам дисципліна, можуть бути розширені в процесі вивчення дисциплін за напрямом підготовки. Отримані знання студенти використовують у ході виконанні курсових, випускних, дипломних робіт, а також у наукових дослідженнях.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять, при виконанні лабораторних завдань. Велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів.

Після вивчення дисципліни студент повинен **знати**:
суть економічного аналізу та його роль у сучасних умовах;
зміст, предмет та методи економічного аналізу;

зв'язок економічного аналізу з суміжними дисциплінами;
прийоми та способи економічного аналізу;
види економічного аналізу;
оформлення результатів економічного аналізу;
джерела інформації для економічного аналізу;
суть, принципи та завдання функціонально-вартісного аналізу (ФВА);
суть, зміст, предмет та завдання техніко-економічного аналізу (ТЕА);
завдання аналізу технічного та організаційного рівня виробництва;
як проаналізувати якість продукції;
завдання аналізу виконання плану виробництва;
оцінку впливу факторів на виконання плану виробництва продукції;
оцінку впливу факторів на виконання плану реалізації продукції;
як проаналізувати ритмічність випуску продукції;
як проаналізувати оперативне виконання плану виробництва;
завдання використання трудових ресурсів;
як аналізувати склад та структуру працюючих;
як аналізувати продуктивності праці;
як аналізувати використання коштів на оплату праці;
завдання аналізу використання матеріальних ресурсів;
показники використання матеріальних ресурсів;
завдання аналізу використання основних засобів та виробничих потужностей;
як аналізувати склад, руху та стану основних засобів;
як аналізувати використання обладнання та виробничих потужностей;
завдання аналізу собівартості продукції та джерела інформації для цього аналізу;
як аналізувати собівартість продукції;
як провести оперативний аналіз собівартості продукції;
завдання аналізу прибутку та рентабельності виробництва;
як аналізувати балансовий прибуток та прибуток від обсягу реалізації продукції;
як аналізувати рентабельність виробництва та продукції;
основні показники оцінки фінансового стану підприємства;
ВМІТИ:
проводити аналіз виконання плану показників діяльності підприємства: обсягу виробництва, збуту продукції, використання трудових ресур-

сів, продуктивності праці, коштів на оплату праці, собівартості продукції, прибутку, рентабельності;

оцінювати вплив факторів на виконання планів основних показників;
оцінювати резерви виконання плану та обґрунтовувати напрями підвищення ефективності виробництва.

Професійні компетентності, якими мають володіти випускники після вивчення дисципліни:

це знання сутності економічного аналізу та його ролі в сучасних умовах; зміст, предмет та методи економічного аналізу; зв'язок економічного аналізу з суміжними дисциплінами; прийоми та способи економічного аналізу; види та джерела інформації для економічного аналізу;

це вміння проводити аналіз виконання плану основних показників діяльності підприємства: уміти оцінювати динаміку техніко-економічних показників, виконання плану, оцінювати вплив факторів на виконання планів економічних показників; оцінювати резерви виконання плану та обґрунтовувати напрями підвищення ефективності виробництва;

це комунікація як здатність економічно обґрунтувати необхідність використання на практиці методів економічного аналізу у економіці, організації та плануванні виробничої діяльності;

це автономність і відповідальність як здатність до ініціювання безперервності освіти, підвищення кваліфікації та вдосконалення професійної діяльності.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Перед вивченням даної дисципліни студент повинен ознайомитись з програмою дисципліни, формами організації навчального процесу, з темами лекційних, лабораторних та самостійних робіт, обсягом та структурою навчального модуля, видами контролю та методикою оцінювання навчальної роботи.

Навчальний процес згідно з робочою програмою дисципліни здійснюється в таких формах: лекційні та лабораторні заняття, самостійна робота, контрольні заходи.

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни наведена в табл. 2.

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин, відведених на:		
	лекції	лабораторні заняття	самостійну роботу
1. Теорія економічного аналізу	2	6	2
2. Аналіз виробництва та реалізації продукції	2	4	8
3. Аналіз використання трудових ресурсів	2	8	8
4. Аналіз використання матеріальних ресурсів	1	2	8
5. Аналіз використання основних засобів та виробничих потужностей	1	–	10
6. Аналіз собівартості продукції	2	2	10
7. Аналіз прибутку та маржинального доходу	2	4	10
8. Аналіз рентабельності виробництва та продукції	2	2	10
9. Аналіз технічного розвитку та організації виробництва. ФВА	2	6	10
Разом	16	34	76

3. Зміст навчальної дисципліни за модулем та темами**Тема 1. Теорія економічного аналізу**

Суть економічного аналізу. Роль економічного аналізу в розробки напряму розвитку підприємства. Об'єкт, предмет, цілі, завдання та структура дисципліни. Місце й значення дисципліни при розробки напрямів розвитку підприємства, а також серед дисциплін підготовки бакалаврів.

Завдання та методи економічного аналізу. Зв'язок економічного аналізу з іншими науками. Метод та методика аналізу. Прийоми та способи аналізу: порівняння, середні значення, групування, деталізація показників, балансовий метод, використання економіко-математичних

методів: економетрії, масового обслуговування, оптимального планування та управління операціями.

Джерела інформації для аналізу. Перевірка достовірності інформації. Види інформації, що використовуються у аналізі. Характеристика показників економічної інформації.

Основні принципи організації аналізу. Організація аналітичної роботи на підприємстві та у інших підрозділах. Етапи проведення економічного аналізу. Відбір об'єктів для аналізу та показників діяльності підприємства. Планування аналітичної роботи. Оформлення результатів економічного аналізу: аналітичні записки, таблиці, графіки. Основи комп'ютерної обробки економічної інформації при аналізі роботи підприємства.

Основні характеристики видів аналізу. Особливості організації поточного, оперативного і перспективного аналізу. Різновиди економічного аналізу: функціонально-вартісний, техніко-економічний, фінансовий. Предмет, задачі та зміст техніко-економічного аналізу (ТЕА). Джерела інформації. Етапи проведення техніко-економічного аналізу.

Тема 2. Аналіз виробництва та реалізації продукції

Завдання аналізу виробництва та реалізації продукції. Джерела інформації. Аналіз виконання плану виробництва продукції. Вплив основних чинників на виконання плану обсягу виробництва. Аналіз номенклатури, структурних змін, зрушень ритмічності, комплектності та асортименту. Аналіз якості продукції. Аналіз виконання плану з реалізації продукції, визначення впливу різних чинників. Оперативний аналіз виконання плану з реалізації продукції.

Тема 3. Аналіз використання трудових ресурсів

Завдання аналізу трудових ресурсів. Джерела інформації. Аналіз забезпеченості підприємства кадрами. Аналіз динаміки змін професійно-кваліфікаційного складу та структури робітників і службовців. Аналіз використання робочого часу та виявлення причин втрат. Аналіз виконання плану щодо зростання продуктивності праці. Оцінка впливу різних чинників. Виявлення резервів підвищення продуктивності праці.

Аналіз використання фонду оплати праці. Абсолютне та відносне відхилення фонду оплати праці. Оцінка впливу чинників зміни чисельності та середньої заробітної платні.

Тема 4. Аналіз використання матеріальних ресурсів

Завдання аналізу. Джерела інформації. Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами. Аналіз матеріаломісткості продукції.

Аналіз обґрунтованості та додержання норм витрат матеріальних ресурсів. Чинники, що впливають на витрати матеріальних ресурсів: зміна норм витрат, цін, заміна матеріалів.

Особливості аналізу використання матеріальних ресурсів. Оперативний аналіз використання матеріальних та паливно-енергетичних ресурсів.

Тема 5. Аналіз використання основних засобів та виробничих потужностей

Завдання аналізу та джерела інформації. Загальна оцінка використання основних засобів. Структура і динаміка основних засобів. Показники використання основних засобів. Аналіз фондівіддачі, визначення впливу чинників та виявлення резервів зростання. Аналіз зростання виробничої потужності. Аналіз структури та технічного стану обладнання. Показники екстенсивного, інтенсивного та інтегрального використання обладнання. Виявлення резервів підвищення ефективності використання обладнання.

Тема 6. Аналіз собівартості продукції

Завдання аналізу та джерела інформації. Аналіз витрат за елементами і статтями собівартості, виявлення резервів зниження собівартості продукції. Аналіз непродуктивних витрат та втрат від браку. Оцінка впливу чинників на виконання плану з собівартості продукції: обсягу виробництва, структури продукції та собівартості виробів. Оперативний аналіз собівартості продукції: прямих витрат та непродуктивних витрат.

Тема 7. Аналіз прибутку

Завдання аналізу та джерела інформації. Аналіз виконання плану по балансовому прибутку. Аналіз виконання плану по прибутку з реалізації продукції. Оцінка впливу чинників (обсягу реалізації, собівартості продукції, цін, асортименту) на виконання плану по прибутку від реалізації. Аналіз валового доходу. Оцінка впливу чинників на виконання плану з доходу.

Сутність маржинального доходу. Оцінка впливу факторів на величину маржинального доходу.

Тема 8. Аналіз рентабельності

Завдання аналізу рентабельності. Показники рентабельності. Аналіз виконання плану по рентабельності виробництва і рентабельності продукції. Оцінка впливу факторів на виконання плану рентабельності виробництва та рентабельності продукції.

Тема 9. Аналіз технічного розвитку та організації виробництва. ФВА

Аналіз технічного розвитку виробництва. Показники оцінки рівня техніки, технології, механізації та автоматизації виробництва, якості продукції. Оцінка ефективності розробок.

Сутність функціонально-вартісного аналізу (ФВА). Принципи і задачі функціонально-вартісного аналізу. Основні етапи аналізу. Функціонально-вартісна діаграма. Практика використання функціонально-вартісного аналізу: використання ФВА.

4. Плани лекцій

Тема 1. Теорія економічного аналізу

1.1. Сутність, завдання, методика, інформаційне забезпечення економічного аналізу.

1.2. Організація та різновиди економічного аналізу.

Література: [1; 3 – 5].

Тема 2. Аналіз виробництва та реалізації продукції

2.1. Завдання аналізу виконання плану виробництва.

2.2. Аналіз виконання плану виробництва.

2.3. Аналіз виконання плану по структурі, номенклатурі та ритмічності.

2.4. Аналіз виконання плану по реалізації продукції.

2.5. Оперативний аналіз виконання плану по виробництву продукції та її реалізації.

Література: [1; 3 – 5].

Тема 3. Аналіз використання трудових ресурсів

3.1. Аналіз використання трудових ресурсів.

3.2. Аналіз бюджету робочого часу.

3.3. Аналіз впливу факторів на виконання плану по продуктивності праці.

3.4. Аналіз використання фонду оплати праці.

Література: [1; 3 – 5].

Тема 4. Аналіз використання матеріальних ресурсів

4.1. Аналіз організації матеріально технічного забезпечення.

4.2. Показники матеріалоємності продукції та їх аналіз.

Література: [1; 3 – 5].

Тема 5. Аналіз використання основних засобів та виробничих потужностей

5.1. Аналіз складу, руху та стану виробничих потужностей.

5.2. Аналіз структури основних засобів.

5.3. Показники використання основних засобів.

Література: [1; 3 – 5].

Тема 6. Аналіз собівартості продукції

6.1. Задачі аналізу. Аналіз витрат на виробництво.

6.2. Аналіз витрат за калькуляційними статтями витрат.

6.3. Аналіз впливу факторів на виконання плану за собівартістю продукції.

Література: [1 – 5].

Тема 7. Аналіз прибутку

7.1. Завдання аналізу. Аналіз виконання плану за балансовим прибутком.

7.2. Аналіз виконання плану за прибутком від реалізації.

7.3. Аналіз валового доходу. Оцінка впливу чинників на виконання плану з доходу.

7.4. Аналіз прибутку на базі маржинального доходу.

Література: [1; 3 – 5].

Тема 8. Аналіз рентабельності

8.1. Показники рентабельності.

8.2. Аналіз рентабельності виробництва.

8.3. Аналіз рентабельності продукції.

Література: [1; 3 – 5].

Тема 9. Аналіз технічного розвитку та організації виробництва ФВА

9.1. Завдання аналізу організаційно-технічного рівня виробництва.

9.2. Аналіз технічного та організаційного рівня виробництва.

9.3. Сутність ФВА. Етапи та функції ФВА. Практика застосування ФВА.

Література: [1; 3 – 5].

5. Плани лабораторних занять

Закріплення лекційних положень проводиться на лабораторних заняттях, на яких організовується детальний розбір студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни за допомогою різних методів аналізу. Для цього розроблені ситуаційні лабораторні завдання та методичні вказівки до їх виконання. Успішне рішення завдань потребує певних знань використання різних методів аналізу.

На лабораторних заняттях у студентів формуються вміння та навички застосування різних методів аналізу економічних показників роботи підприємства.

Кожний студент на лабораторних заняттях виконує свої індивідуальні завдання. Для їх успішного виконання треба попереднє ознайомитися з лекційним матеріалом за конкретною темою.

За навчальною дисципліною виконується 10 лабораторних завдань:

Тема 1 – 6 годин.

Тема 2 – 4 години.

Тема 3 – 4 години.

Тема 4 – 2 години.

Тема 6 – 2 години.

Тема 7 – 4 години.

Тема 8 – 2 години.

Тема 9 – 6 годин.

Перелік лабораторних занять наведено у табл. 3.

Таблиця 3

Перелік тем лабораторних занять

Назва завдання	Теми лабораторних занять	Література
1	2	3
Завдання 1. Методи економічного аналізу	Лабораторне заняття 1 – 3. Використання економіко-математичних методів аналізу	[1; 3 – 5]
Завдання 2. Аналіз виробництва продукції та реалізації продукції	Лабораторне заняття 4, 5. Оцінка виконання плану з обсягу виробництва та реалізації продукції. Вплив факторів на їх виконання.	[1; 3 – 5]
Завдання 3. Аналіз чисельності робітників та бюджету робочого часу	Лабораторне заняття 6, 7. Аналіз виконання плану по чисельності робітників та бюджету робочого часу	[1; 3 – 5]
Завдання 4. Аналіз продуктивності праці та оплати праці	Лабораторне заняття 8, 9. Аналіз продуктивності та оплати праці	[1; 3 – 5]
Завдання 5. Аналіз використання матеріальних ресурсів	Лабораторне заняття 10. Аналіз використання матеріальних ресурсів	[1; 3 – 5]
Завдання 6. Аналіз собівартості продукції	Лабораторне заняття 11. Аналіз собівартості продукції, оцінка впливу факторів на виконання плану по собівартості	[1; 3 – 5]
Завдання 7. Аналіз прибутку	Лабораторне заняття 12. Аналіз виконання плану по прибутку, оцінка впливу факторів на це виконання	[1; 3 – 5]

1	2	3
Завдання 8. Аналіз прибутку на основі маржинального доходу	Лабораторне заняття 13. Аналіз прибутку на основі маржинального доходу	[1; 3 – 5]
Завдання 9. Аналіз рентабельності виробництва	Лабораторне заняття 14. Аналіз виконання плану з рентабельності виробництва, оцінка впливу факторів на це виконання	[1; 3 – 5]
Завдання 10. Аналіз технічного розвитку та організації виробництва	Лабораторне заняття 15, 16, 17. Аналіз технічного розвитку, та організації виробництва. Оцінка ефективності розробок	[1; 3 – 5]

6. Самостійна робота студента

Самостійна робота студентів необхідна для успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни. Вона складається із вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури, підготовки до лабораторних та лекційних занять, оформлення завдань, систематизація та самоконтроль засвоєння отриманих знань. У табл. 4 наведений перелік питань для самостійного опрацювання.

Таблиця 4

Перелік питань для самостійного опрацювання

Номер та назва теми	Питання для самостійного опрацювання	Література
1	2	3
1. Зміст, завдання та методика економічного аналізу	1. Економіко-математичні методи, які використовуються у економічному аналізі: статистичні методи, математичне програмування, теорія масового обслуговування, теорія запасів та інші	[1; 3 – 5]
2. Аналіз виробництва та реалізації продукції	1. Аналіз структури продукції, якості та ритмічності. 2. Види оплат за поставлену продукцію	[1; 3 – 5]

1	2	3
3. Аналіз використання трудових ресурсів	1. Аналіз трудомісткості продукції	[1; 3 – 5]
4. Аналіз використання матеріальних ресурсів	1. Аналіз впливу на матеріалоємність продукції факторів	[1; 3 – 5]
5. Аналіз використання основних засобів та виробничих потужностей	1. Аналіз використання обладнання, оцінка впливу факторів. 2. Аналіз фондівіддачі та оцінка впливу факторів.	[1; 3 – 5]
6. Аналіз собівартості продукції	1. Аналіз калькуляційних статей витрат	[1 – 5]
7. Аналіз прибутку та рентабельності	1. Обґрунтування розміру продаж	[1; 3 – 5]
8. Аналіз технічного розвитку та організації виробництва	1. Оцінка ефективності інноваційних проектів. 2. Використання функціонально-вартісного аналізу для виявлення зайвих витрат	[2 – 7]

7. Контрольні запитання для самодіагностики

Контрольні запитання

1. Суть економічного аналізу та його роль у ринкових умовах.
 2. Зміст та предмет економічного аналізу.
 3. Методи і завдання економічного аналізу.
 4. Способи та прийоми економічного аналізу.
- Використання економіко-математичних методів.
5. Метод ланцюгових підстановок та його застосування в економічному аналізі.
 6. Зв'язок економічного аналізу з іншими науками.
 7. Джерела інформації, що використовуються у економічному аналізі.
 8. Основи комп'ютерної обробки інформації в економічному аналізі.
 9. Різновиди економічного аналізу, їх сутність.
 10. Особливості організації поточного, оперативного та перспективного аналізів.
 11. Суть техніко-економічного аналізу, його роль в підвищенні ефективності виробництва.

12. Зміст, предмет ТЕА.
13. Завдання та метод ТЕА.
14. Організація ТЕА на виробництві, планування економічної роботи.
15. Аналіз якості продукції.
16. Задачі аналізу виконання плану виробництва. Оцінка темпів зростання, приросту, процента виконання плану виробництва.
17. Оцінка чинників, що впливають на виконання плану по обсягу виробництва (чисельності та виробітки).
18. Аналіз виконання плану з реалізації продукції, вплив чинників: цін, обсягу виробництва та залишків продукції на складі.
19. Оперативний аналіз реалізації продукції.
20. Задачі аналізу трудових ресурсів, інформаційна база.
21. Аналіз складу і структури робочої сили.
22. Аналіз забезпеченості робочою силою.
23. Аналіз продуктивності праці. Оцінка впливу чинників.
24. Аналіз бюджету використання робочого часу.
25. Оцінка матеріалоемності продукції.
26. Структура основних засобів.
27. Аналіз собівартості продукції за елементами.
28. Аналіз собівартості за калькуляційними статтями витрат.
29. Аналіз виконання плану з собівартості продукції та оцінка впливу чинників: обсягу виробництва, структури продукції, собівартості виробів.
30. Оперативний аналіз собівартості продукції.
31. Основні етапи ФВА.
32. Завдання аналізу технічного розвитку та показники, що використовуються для оцінки технічного рівня виробництва.
33. Задачі і показники, що використовуються для оцінки організаційного рівня виробництва.
34. Аналіз рівня механізації та автоматизації виробництва.
35. Аналіз показників використання основних засобів.
36. Аналіз використання обладнання.
37. Аналіз використання потужностей підприємства.
38. Оцінка ефективності виробництва.
39. Суть фінансового аналізу та джерела інформації.
40. Рейтингова оцінка фінансового стану підприємства.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота складається з таких форм: індивідуальні заняття, консультації, перевірка виконання індивідуальних завдань, перевірка завдань поточного контролю.

Для підвищення ефективності організації індивідуально-консультативної роботи проводяться:

- консультації індивідуальні (запитання-відповідь) і групові (розгляд типових ситуацій), перевірка завдань поточного контролю для оцінки засвоєння теоретичного матеріалу;
- консультації індивідуальні і групові для оцінки засвоєння матеріалу лабораторних занять.

9. Методика активізації процесу навчання

Для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при викладанні навчальної дисципліни передбачено застосування таких навчальних технологій, як: проблемні лекції, робота в малих групах.

Конкретні напрями активізації процесу навчання розроблені з обліком особливостей навчальної дисципліни. Студенти у даній дисципліні вивчають різні методи аналізу економічних показників та процесів. Тому для активізації процесу навчання у лекціях викладається практика рішення окремих проблем за допомогою математичних методів.

Проблемні лекції (питання) спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. При цьому лектор задає запитання, які спонукають студентів шукати рішення проблемної ситуації, використовуючи при цьому вивчений раніше лекційний та лабораторний матеріал, як по даній дисципліні, так і по суміжним. Коло питань теми лекції обмежується двома-трьома ключовими моментами, які не знайшли відображення в підручниках. Також при викладанні лекційного матеріалу студентам пропонують питання для самостійного розміркування.

Необхідно на початку проведення проблемної лекції чітко сформулювати проблему, яку будуть вирішувати студенти. При викладанні лекційного матеріалу слід уникати прямої відповіді на поставлені запитання, давати змогу студентам самостійно вирішити поставлену проблему. У кінці лекції обговорити зі студентами проблему, дав їм можливість висловити своє бачення рішення її.

10. Системи поточного і підсумкового контролю знань студентів

При кредитно-модульній системі організації навчального процесу використовується накопичувально-бальна система оцінювання результатів навчання студентів по учбової дисципліні "Економічний аналіз".

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів враховує різні види занять згідно з програмою навчальної дисципліни. Ця програма передбачає лекційні та лабораторні заняття, а також самостійну роботу.

Форми контролю які використовуються при вивченні дисципліни: поточний, модульний та семестровий контролю.

При поточному контролю використовуються усне та індивідуальне опитування, тести.

Усне опитування, найбільш поширений метод контролю знань студентів. При усному контролі встановлюється безпосередній контакт між викладачем і студентом, в процесі якого викладач отримує широкі можливості для вивчення індивідуальних особливостей засвоєння студентами навчального матеріалу

Індивідуальне опитування передбачає ґрунтовні, розгорнуті відповіді студентів на питання, що відноситься до захисту лабораторних завдань. Питання індивідуального опитування стимулюють студентів логічно мислити, порівнювати, аналізувати, доводити, підбирати переконливі приклади, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити обґрунтовані висновки.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних та лабораторних занять і оцінюється сумою набраних балів. Відвідуваність лекційного і лабораторного заняття, а також активна участь в роботі оцінюється у вигляді 0,5 бала лекція і 0,5 бала лабораторне заняття. Всього студент може отримати 4 бала по лекціям і 8 балів по лабораторним заняттям, якщо буде регулярно відвідувати і активно працювати на заняттях.

Оцінювання знань лабораторного та лекційного складових модульного контролю проводиться за такими критеріями:

- 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- 2) ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;
- 3) ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

4) вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Захист лабораторної роботи оцінюється от 4 до 7 балів. Оцінювання знань студента під час лабораторних занять має ціль: перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної виробничої ситуації; при цьому ураховується також активність, систематичність та результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни; відвідування занять; самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Оцінка буде знижена, якщо якась із вимог не буде виконана.

Кількість балів за лабораторну роботу складає:

7 балів, якщо робота виконана вірно і має необхідні висновки, а студент дав вірні відповіді на питання викладача;

6 балів, якщо робота виконана вірно, але висновки не скрізь зроблені, а студент допускає неточності у відповідях на питання викладача;

5 балів, якщо робота виконана в повному об'ємі, має невеликі неточності, але студент не відповідає на усі питання викладача;

4 бали, якщо робота виконана з помилками, студент не знає, як їх усунути, якщо відповіді на питання викладача розпливчаті і неконкретні;

якщо робота зроблена не в повному об'ємі, або зроблена в повному об'ємі, але студент не може пояснити, як виконувалася робота.

Усього 10 лабораторних завдань, максимальна оцінка – 70 балів. За відвідування лабораторного заняття і активну роботу можна отримати ще 0,5 бала (усього 8 балів за усі заняття).

Поточний контроль дає 78 балів (за захист лабораторних завдань – 70 балів, а відвідуваність і активну роботу на заняттях можна отримати ще 8 балів).

Модульний контроль здійснюється у вигляді підсумкової лекційної тестової контрольної роботи після вивчення усього матеріалу. Тестування перевірки знань здійснюється у формі відповідей студентів на різні питання. Тестовий контроль дає можливість при незначних

витратах аудиторного часу перевірити усіх студентів. Чим більше тестових завдань, тим надійніше оцінка знань.

Тести мають різний рівень складності і охоплюють провідні теми, які вивчаються в межах навчальної дисципліни "Економічний аналіз". При цьому тестові завдання можуть містити як запитання, що стосуються теоретичного матеріалу, так і запитання, спрямовані на вирішення невеликої практичної ситуації.

Лекційна контрольна робота складається з 18 тестів. Тести мають варіанти відповідей, кількість відповідей не перевищує 4 – 6. Одні тести мають 1 вірний відповідь, інші – 2, 3, або всі. Правильна відповідь на питання 1 бал. Максимальна кількість балів за контрольну лекційну роботу – 18 балів.

Якщо студент буде регулярно відвідувати і активно працювати на лекційних заняттях, то може отримати ще 4 бала за лекції (0,5 бала за кожен лекцію).

Модульний контроль дає 22 бала (за відвідування занять а активну роботу на них – 4 бала, за вірні усі відповіді по контрольній роботі – 18 балів).

Тестова лекційна контрольна робота по дисципліні "Економічний аналіз" має вигляд.

Білет № 1

1. Абсолютне виконання плану по обсягу реалізації продукції – це:

- а) відношення планового обсягу реалізації до фактичного;
- б) відношення обсягу реалізації по звіту до плану;
- в) різниця обсягів реалізації по звіту і плану;
- г) різниця обсягів реалізації по плану і звіту.

2. За рахунок зменшення частки ручної праці було звільнено 5 осіб.

Планова чисельність робітників 100 осіб. Знайти зменшення чисельності робітників у процентах:

- а) 5 %; б) 0,5 %; в) 95 %; г) 0,05 %.

3. За рахунок яких чинників можна збільшити продуктивність праці на підприємстві:

- а) застосування прогресивної техніки і технології;
- б) збільшення матеріалів;
- в) збільшення чисельності працюючих;
- г) збільшення втрат.

4. Для оцінки якості продукції треба проводити аналіз:

- а) рекламаций;
- б) матеріалоемності продукції;
- в) фондівіддачі;
- г) залишків продукції на складі.

5. Якщо залишки продукції на складі підприємства зменшилися відносно планового рівня (а інші показники залишилися незмінними), то реалізація продукції:

- а) збільшиться;
- б) зменшиться;
- в) залишиться колишньої;
- г) зменшиться на величину зменшення залишків.

6. При оцінці виконання плану по договорам поставок треба знати:

- а) фактичний обсяг виробництва;
- б) фактичну величину недопоставок;
- в) плановий обсяг оплати праці;
- г) величину залишків продукції на складі.

7. Обсяг виробництва зріс відносно минулого року на 5 %. Знайти темп росту обсягу виробництва:

- а) 0 %; б) 10 %; в) 105 %; г) 95 %.

8. Продуктивність праці - це відношення

- а) собівартості до чисельності працюючих;
- б) обсягу виробництва до чисельності працюючих;
- в) вартості основних засобів до чисельності працюючих;
- г) обсягу виробництва до фонду оплати праці.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку в терміни, визначені графіком учбового процесу. Залік це підсумкова кількість балів з навчальної дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума (проста) балів за результати успішності студента при поточному та модульному контролі. На лекційних та лабораторних заняттях також проводиться контроль систематичного виконання самостійної роботи. Оцінка за самостійну роботу урахується при обґрунтуванні залікової оцінки.

Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру. Максимальна сума балів з навчальної дисципліни складає: поточний контроль 78, модульний – 22 балів.

Студент **вважається атестованим**, якщо сума по заліку дорівнює 60 балів.

Результати поточного оцінювання рівня засвоєння знань, навичок та умінь студентів за семестр і за кожний змістовий модуль проставляються викладачем, що веде заняття у електронному журналі та "Журналі обліку успішності студентів" викладача.

Після закінчення семестру з електронного журналу роздруковується паперовий варіант відомості успішності. Студент, який з поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю (не склав змістовий модуль), має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання.

У випадку отримання менше 60 балів, студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у визначений деканом термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів, декан призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно чинного законодавства ("зараховано", а якщо "не зараховано", тоді деканом пропонується студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом семестру самостійно).

У табл. 4 наведено шкалу переведення показників успішності знань у систему оцінювання за шкалою ECTS.

Таблиця 5

**Переведення показників успішності знань студентів
у систему оцінювання за шкалою ECTS**

Діапазон за 100-бальною шкалою оцінок	Оцінка за бальною шкалою, що використовується в ХНЕУ ім. С. Кузнеця	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
100 – 90	Відмінне виконання	A	Відмінно
89 – 82	Вище середнього рівня	B	Добре
81 – 74	Взагалі робота правильна, але з певною кількістю помилок	C	Добре
73 – 64	Непогано, але зі значною кількістю недоліків	D	Задовільно
63 – 60	Виконання задовольняє мінімальні критерії	E	
59 – 35	Потрібне повторне перескладання	FX	Незадовільно

У табл. 6 наведено накопичені бали з навчальної дисципліни.

Таблиця 7

Оцінка знань студентів (бали)

Методи контролю	Номер тижня																	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	Σ
Лекції: робота на лекціях		0,5		0,5		0,5		0,5		0,5		0,5		0,5		0,5		4
Підсумкова лекційна контрольна робота																18		18
Лабораторні заняття: робота на лабораторних заняттях	0,25	0,25	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	8
№ завдання			1			2		3		4	5	6	7	8	9		10	
Захист лабораторних завдань			7			7	7	7	7	7	7		7		7		7	70
Всього балів на тиждень	0,25	0,75	7,5	1	0,5	8	7,5	8	7,5	8	7,5	1	7,5	1	7,5	19	7,5	100
Накопичення балів	0,25	1	8,5	9,5	10	18	25,5	33,5	41	49	56,5	57,5	65	66	73,5	92,5	100	100

Рекомендована література

Основна

1. Баканов М. И. Теория экономического анализа / М. И. Баканов, А. Д. Шеремет. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 288 с.
2. Гриньова В. М. Функціонально-вартісний аналіз в інноваційній діяльності підприємства : монографія / В. М. Гриньова. – Х. : Видавничий Дім "ИНЖЕК", 2004. –128 с.
3. Кожанова Е. Ф. Экономический анализ : учебн. пособ. для самостоятельного изучения дисциплины / Е. Ф. Кожанова, И. П. Отенко. – Х. : ИД "ИНЖНЕК", 2003. - 432с.
4. Палий В. Ф. Техничко-економический анализ производственно-хозяйственной деятельности машиностроительных предприятий / В. Ф. Палий, Л. П. Суздальцева. – М. : Машиностроение, 1989. – 272 с.
5. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г. В. Савицкая. – 3-изд., перераб. и доп. – Мн. : ИП "Экоперспектива", 2001. – 703 с.

Додаткова

6. Ковалев В. В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В. В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 432 с.
7. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 176 с.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ"
для студентів напряму підготовки
6.030601 "Менеджмент"
денної форми навчання**

Укладач **Омеласнко Ніна Миколаївна**

Відповідальний за випуск **Ястремська О. М.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бутенко В. О.**

План 2014 р. Поз. № 84 ЕВ. Обсяг 25 стор.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*